הרב גבריאל ציננער
רב ומח"ס נטעי גבריאל

מבוא לשטרי נוסחאות פרוזבול

נוסחאות שטר פרוזבול נכתב והותקנו במשך הדורות החל מרבינו תם ורבינו יהודה ברצלוני וראבי"ה ועוד ראשונים בשינוים שונים ואח"כ בדורות האחרונים החל מימי המבי"ט, ושו"ת רבי מאיר גאויזון מרבני מצרים בשנת שע"ו, ואח"כ בימי החת"ס שנת תקס"ה, ואח"כ בעל חקרי לב בשנת תקע"ט ונוסח פרוזבול מרבני ארם צובה סוריא בשנת תקצ"ג ואח"כ בווילנא שנת תרכ"א ואח"כ בשנת תרל"ה בספר נטיעה של שמחה להגאון מהרי"ד במבערגער ואח"כ בספר תוספת השמיטה לרבי אברהם אלאזראק בשנת תרכ"ח ואח"כ במשך כל הדורות כמה נוסחאות הן בין ערי הספרדים וערי אשכנזים ופולין.

ובארץ ישראל התחילו להדפיס נוסחאות בשנת תרמ"א בספר שנת השבע להגאון רבי משה נחמי' כהניו ר"מ ישיבת עץ חיים בירושלים עיה"ק ואח"כ במשך השמיטות בשנת תר"ע ע"י בי"ד בבית הכנסת חורבות רבי יהודה החסיד בעיה"ק. ובשנת תרס"ג ע"י הגאון בעל זכר יהוסף משעוואל, ואח"כ בשנת תש"ה בין רבני ארץ ישראל.

אם כי יש כמה שינויים בנוסחאות עכ"פ ביסודות החילוקים הן שני נוסחאות שמנהג שנתקבל העושים פרוזבול ע"י שמלוה בא לב"ד ואומר או כותב להם הנוסח מוסרני לכם ג' הדיינים וכמה נהגו שהמלוה בא לפני שני עדי שהם יעידו שניתן הפרוזבול לפני הבי"ד הקבוע שבאותו העיר וכן מנהג הספרדים במשך הדורות.

וראה דבר פלא שבשו"ת ראשית בכורים להגאון רבי בצלאל מוילנא כתב נוסח פרוזבול המדויק שיכתוב המלוה לבי"ד מוסרני לכם והדיינים חותמין על השטר, וכ"כ הרב בעל שו"ת זכר יהוסף משעוועלי וכן נדפס שטר פרוזבול מדייני ק"ק עיר לובלין בשנת תרפ"ד הרי שלשה גדולים במעשה שונים נקטו נוסח כזה.

יש נהגו לכתוב בתוך שטר את שמות הדיינים והעיר שהם נמצא. יש שכתבו את מקום מושב הדיינים. יש שכתבו את שמות המלוים ויש שכתבו רק שמותיהם מעבר לדף.

יש שציינו הקנאת קרקע ללוה וגם באיזה קנין נעשתה ויש שאין כותבין כלל הקנאת הקרקע ללוה ויש שכתב פרוזבול גם בסוף שנת הששית.

ויש מקפידים למסור לבי"ד קבוע שבאותו העיר ויש אין מקפידים ומוסרים לכל ג' אנשים כשרים.

המקורות בספר שמיטת כספים להגרי"ז כהניו ירושלים תש"ה ונטעי גבריאל פרוזבול מהדורת תשס"ז.

נוסח שני הגרי"ז מבריסק בניו לא נהגו כאביהם שעשו הנוסח הארוך כמ"ש בשו"ת מנח"י ח"ו סי' רי"ט.

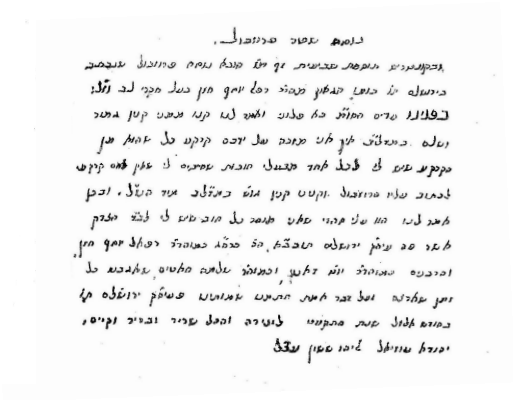

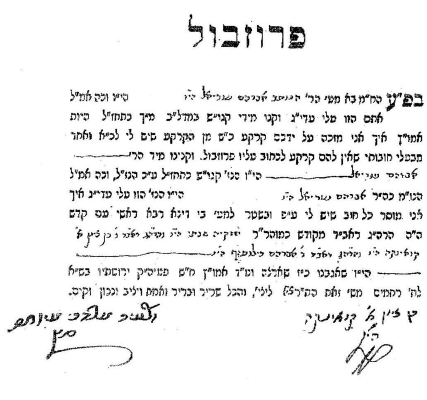

פרוזבול

בפ"ע בח"מ בת מעי' בני הנעשה אברהם שניאל הי' היום ומה למ"ל
לתם הוו עלי ע"ד ומה מידי קניש במה"ב מיך כתחיל היום
תמיך אוך תני מזכה על ידכם קרקע כ"ש מן הקרקע כ"ש לי לכיל ואחר
מכבלי מוכחי עלין לסם קרקע לכתוב עליו פרוזבול. וקנינו מיד הר' _____
אברהם שניאל _____ הי"ן בנו' קנ"ש כתחיל עיב הנ"ל ומה למ"ל
הנ"מ כסיל אברהם שניאל הי' היום כנו' הוו עלי ע"ד אוך
לי מוסר כל חוב שיש לי עיש ומעמר לחני כי דינא דבתי דתני עם קדם
ה"ם הרסיב דתביל מקודם כמוהר"ל ישראל אביגי הי' שלמה אלה בן נתן ז"ל
קוי"ט הי' שלמה אלה בן אברהם בלעקה הי' _____
_____ היום שתגבנו כזו שתלה ומ"ד לחמ"ן מ"ש פרוסיק ומומעו בסיל
לה' לחמים מני ומת הנ"ל לעי, והכל שריר וקיים ומכון וקיים.

ק"ש ין ל' קיאוניה
הי"ל

אלעזר שלמה שיוחם
מ"ן

נוסח שטר פרוזבול

(לשנת השמיטה תשנ"ד)

הנוסח נכתב בירושל"ם ע"י הגאון מוהר"ר רפאל יוסף חזן
בעל החקרי לב.

בפנינו עדים החתומים מטה בא לפנינו _____ ואמר לנו קנו ממני קנין גמור ושלם במנא רכשר למקניה ביה, איך אני מזכה על ידכם קרקע כל שהוא מן הקרקע שיש לי, לכל אחד מבעלי חובות שחייבים לי שאין להם קרקע. לכתוב עליו פרוזבול. וקנינו קנין גמור ושלם במדל"ב מיד הנזכר לעיל.

ובכן אמר לנו הוו עלי סהדי שאני מוסר כל חוב שיש לי לבי"ד הצדק אשר פה עיר _____ תובב"א.

הרה"ג _____

הרה"ג _____

הרה"ג _____

שאגבנו כל זמן שארצה.

ועל דבר אמת חתמנו שמותינו פה עיר _____

אלול שנת השמיטה התשנ"ד ליצירה והכל שריר ובריר וקיים.

_____ עד

_____ עד

מן הקרקע שיש לי לכל אחד מבעלי חובותי שחייבים לי שאין להם קרקע, לכתוב עליו
פרוזבול, וקנינו מיד הר' _____ הנז' קנ"ש כתחיל על כל הנז"ל,
וכן אמר לנו הר' _____ הנז' הוו עלי עדים גמורים שבני מוסר כל חוב =
שיש לי לפע' בי דינא רבא ראשי עם קדש, הי"ה הר"ר הראביד כמוהר"ר חזקיה שבתי
הי"ו, והראביד כמוהר"ר אברהם עדרבעל הי"ו, והראביד כמוהר"ר אברהם עזריאל הי"ו
שאגבנו כל זמן שארצה, ועל דבר אמיתו חתם פעי"ה ירושתו ביום _____
לחדש אלול, שנת התשע"ים ושמנה ליצירה, והכל שריר ובריר וקיים _____

בנימין בר' אהר לוי
מ"ן

שטר פרוזבול

מודים אנחנו עדים חותמים מטה שאיך בא לפנינו
אפרים בן ר' יעקב הלוי

וא"ל אתם הוו עלי עדים גמורים כתחז"ל, שאיך אני מקנה ומזכה ארבע אמות קרקע מקרקע שלי לכל איש ישראל שיש לי חוב עליו ואין לו קרקע. גם א"ל הנז' אתם הוו עלי עדים גמורים איך אני מודה לפניכם הודאה גו"ש כתקון חז"ל שאני מוסר להרב הגאון הגדול כקש"ת כמוהר"ר יצחק יעקב וויס וכית דינו יצ"ו שבירושלם כל חוב שיש לי אצל כל אדם כדי שאוכל לגבותו כל זמן שארצה. ואנחנו עדים חותמים מטה הואיל ואמר לפנינו הנז"ל מילי דפרוזבול כדאמור רבנן כתבנו וחתמנו היום כ"ב אלול תשל"ג ועשרים לחודש אלול שנת תשל"ג שטר פרוזבול זה כנהוג מימי הלל הזקן ע"ה וכתקון רבנן ז"ל. ומעתה יפה כוחו של הנז"ל שלא תשמט שנה השביעית הזאת כל חוב שיש לו אצל כל אדם עד היום הזה כי החזק כוחו כתקנתא דרבנן והכל שריר וקיים.

עד דניאל מאיר עד
רבי יחיאל מיכל פליסמן

שטר פרוזבול

מודים אנחנו עדים חותמים מטה שאיך בא לפנינו
אפרים בן ר' יעקב הלוי

וא"ל אתם הוו עלי עדים גמורים כתחז"ל, שאיך אני מקנה ומזכה ארבע אמות קרקע מקרקע שלי לכל איש ישראל שיש לי חוב עליו ואין לו קרקע. גם א"ל הנז' אתם הוו עלי עדים גמורים איך אני מודה לפניכם הודאה גו"ש כתקון חז"ל שאני מוסר להרב הגאון הגדול כקש"ת כמוהר"ר יצחק יעקב וויס וכית דינו יצ"ו שבירושלים כל חוב שיש לי אצל כל אדם כדי שאוכל לגבותו כל זמן שארצה. ואנחנו עדים חותמים מטה הואיל ואמר לפנינו הנז"ל מילי דפרוזבול כדאמור רבנן כתבנו וחתמנו היום כ"ב אלול תשל"ג ועשרים לחודש אלול שנת תשל"ג שטר פרוזבול זה כנהוג מימי הלל הזקן ע"ה וכתקון רבנן ז"ל. ומעתה יפה כוחו של הנז"ל שלא תשמט שנה השביעית הזאת כל חוב שיש לו אצל כל אדם עד היום הזה כי החזק כוחו כתקנתא דרבנן והכל שריר וקיים.

עד אליעזר אריה עד
בהרן

אני בן אפרים מרדכי

ב"ה

שטר פרוזבול.

בפנינו עדים הח"מ בא ה'

ואמר לנו קנו מבני קנין גמור ושלם במד"ב מיך כתחז"ל, היות אמ"ש שאני מוכה על ידכם קרקע כל שהוא מן הקרקע שיש לי לכל אחד מבעלי חובות שחייבים לי שאין להם קרקע לכתוב עליו פרוזבול, וקנינו מיד ה' הנז' קנוש כתחז"ל ע"כ הנז"ל, וכן אמר לנו ה' הנז' חזו עלי עדים גמורים שאני מוסר כל חוב שיש לי לב"ד הצדק שבירושלם הי"ו, שהם הראב"ד כמוהר"ר שלום דראביה הי"ו והרב ר' בניסן בר' אשר לוי הי"ו, והרב ר' משה עדס הי"ו שאגבנו כל זמן שארצה, ועל דבר אמ"ש חיש פעה"ק ירושלם הי"ו ביום לחדש אלול שנת התר"ח וחשעים ושמנה לבריאת עולם. והכל שריר וברור וקיים.

ב"ה

שטר פרוזבול.

בכותב חלתא כתבא חיתא אנן ב"ד דח"ל כד אתא קרמנא ה' ואמר לן משמרני לכם הדיינים שבירושלם הי"ו שכל חוב שיש לי אצל כל הבריא שמגולה שאגבנו כל זמן שארצה, ומכוי קרקע כתחז"ל, ואנן ב"ד דח"ל הוקקנו לדבריו, וכתבנו לו פרוזבולא דנא כתקון הלל הזקן ז"ל חדש פעה"ק ירושה"ו ביום לחדש אלול שנת ד"ח"ר וחשעים ושמנה לב"ע, הכל שר"ד וברו"ר וקיים.

יוה"כ כולל כל הימים

יוה"כ הוא כולל כל הימים, כפרש"י בתהלים ימים יוצרו ולו אחד בהם, שהיא יוה"כ, רמז לדבר יום כיפור מספרו שס"ד.

(פנים יפות, פ' אחרי)